

Camí d'en Mondoï

Parc natural de la Península de Llevant

**Govern
de les Illes Balears**

Obra Social "la Caixa"

CATALÀ

Camí d'en Mondoí

Parc natural de la Península de Llevant

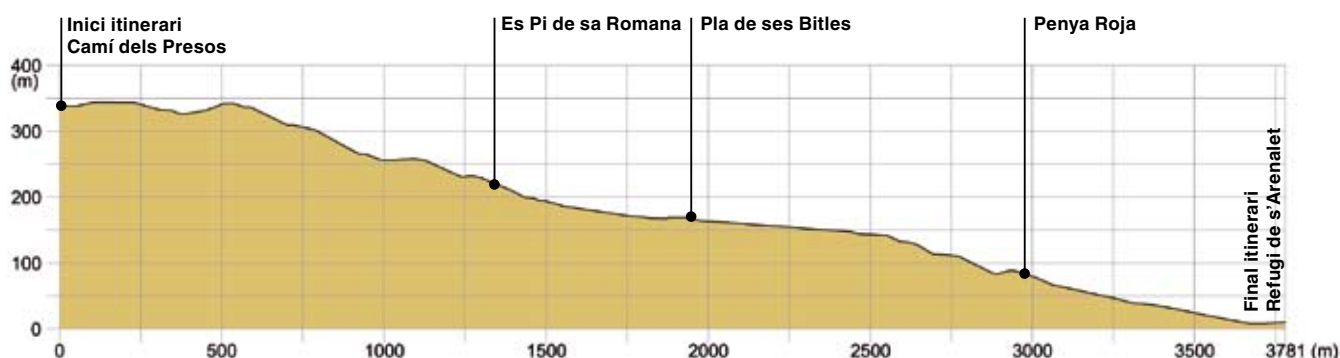
El camí d'en Mondoí uneix el camí dels Presos amb el pla de ses Bibles, des d'on es pot davallar cap a s'Arenalet des Verger, i és un mirador privilegiat per gaudir d'un dels trams més bells i ben conservats de la costa mallorquina.

El paisatge que es pot veure és clarament característic de la muntanya artanenca: relleus sinuosos solcats per comellars i fondes torrenteres. Una mar de càrritx clapejada d'alguns pins, muntanyes a mercè dels vents i dels successius incendis forestals que n'han transformat la vegetació i la fesomia al llarg dels anys. Com a rerefons, la blavor mediterrània de la mar i el cel.

Dificultat: mitjana

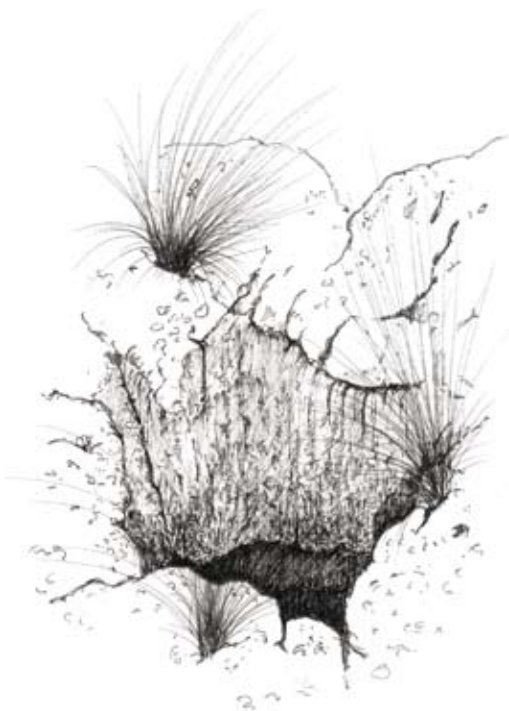
Distància per recórrer: 3,7 quilòmetres

Durada: 75 min (només anada)

Vistes al començament del camí d'en Mondoí (Foto: Álvaro Román)

1. Un món amagat sota els nostres peus

Boca d'un avenc
(Dibuix: Cati Artigues)

Iniciam l'itinerari on el camí dels Presos es bifurca, al peu del cim de sa Tudossa. Les obres d'aquesta carretera posaren al descobert formes estranyes a les roques, encletxes i regalims amb cristalls, que havien romàs ocultes durant molt de temps. L'aigua de pluja carregada de diòxid de carboni dissol la roca calcària d'aquestes muntanyes crea multitud de morfologies tant a sobre com sota terra. Aquest procés lent l'anomenam carstificació.

A la superfície podem trobar forats, fissures, boques d'avencs. A certa profunditat, davall els nostres peus, la muntanya amaga tot un laberint d'encletxes, galeries, cavernes, túnels i coves inimaginables, i encara per descobrir. Les cavitats subterrànies tenen unes condicions ambientals tan especials que només permeten la supervivència dels éssers adaptats a l'absència de llum, un grau d'humitat molt elevat i una temperatura quasi constant al llarg de l'any. Tot i aquestes dificultats, la vida hi existeix i pren formes interessantíssimes per a la ciència. Moltes coves i avencs estan catalogats com a punts d'interès científic (PIC) o lloc d'importància comunitària (LIC). Un exemple al Parc n'és l'avenc des Travessets (PIC), on habita un pseudoescorpí cavernícola endèmic de Mallorca, anomenat *Roncus vidali*.

Roncus vidali
(Foto: Mateo Vadell)

2. De camí cap a la mar

Un reduït grup de pins grossos ens marquen on comença el tirany, transitat antigament per carboners, col·lidors de palma i contrabandistes. El pendent es fa més pronunciat i ens endinsam pel carritxar que cobreix aquests costers.

A la zona destaquen, a banda de l'absència d'arbres i l'abundància de càrritx, els cards, l'estepa joana (*Hypericum balearicum*), els coixinets de monja endèmics com l'eixorba-rates negre (*Astragalus balearicus*) i l'eixorba-rates blanc (*Teucrium marum* subsp. *occidentale*), i alguna mata de romaní (*Rosmarinus officinalis*). A l'estiu, si observam amb deteniment arran de terra, podrem destriar el tem bord (*Micromeria filiformis*), una planta petita de flors blanques minúscules que aprofita la protecció dels coixinets de monja per a desenvolupar-se. Els vents constants i intensos són un factor que condiciona la vida a la muntanya; els coixinets prenen formes arrodonides per resistir aquests embats.

Tem bord
(Foto: Toni Muñoz)

Eixorba-rates negre
(Foto: Gràcia Salas)

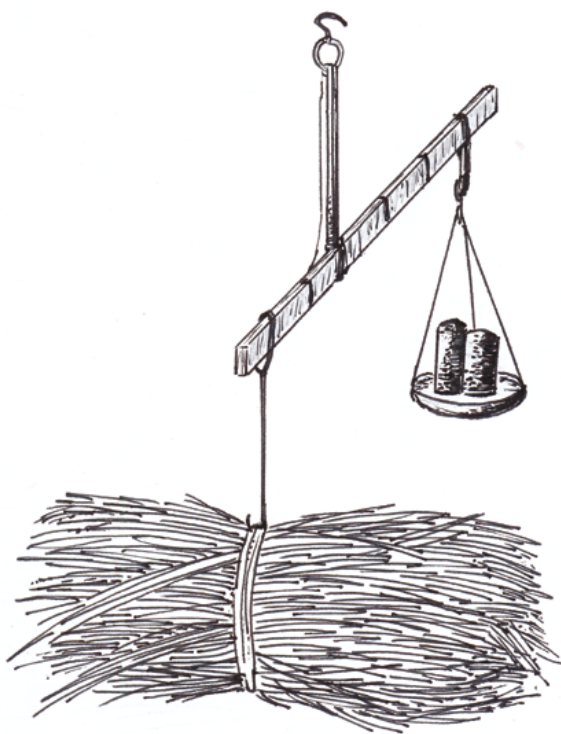
Les taques de color taronja, verd, blanc o negre que veiem damunt les pedres són líquens, uns éssers vius fascinants, resultat de la unió simbiòtica d'una alga i un fong. N'existeixen de tipus i formes molt diferents i s'adapten a condicions d'hàbitat molt variades, però són molt sensibles a la pol·lució. La seva presència indica que la qualitat de l'aire és molt bona. Alguns líquens s'empren en medicina popular per les seves propietats antibiòtiques, en perfumeria, en colorants i també com a aliment.

3. El Pi de sa Romana

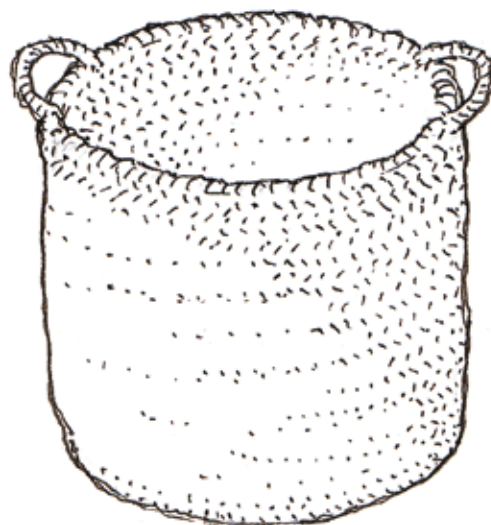
Al capdavall de l'esquena per on discorre el camí d'en Mondoï es troba, segons la tradició, el Pi de sa Romana, on es penjava una romana per pesar el carbó i les palmes que es feien per la contrada.

L'explotació de la muntanya i del bosc ha estat més intensa del que es podria arribar a pensar: pastors que utilitzaven el foc per tenir pastures noves per a les ovelles; homes que baixaven a arrabassar palmes; oguers que tenien esment de les egües i muls dels senyors d'Albarca; carboners i llenyaters que treien *metro* (peces de fusta) quan pel camí d'en Mondoï encara hi podien transitar carros; correus que miraven d'amagar el gènere que s'entrava de contraban per algun lloc d'aquesta costa; etc. D'altra banda, la toponímia relacionada amb l'activitat contrabandista és prou comuna vora la costa artanenca. Als voltants d'Albarca i es Verger hi ha indrets anomenats s'Embarcador, na Destorbajornals, la caseta des Milicians, el camí des Carabiners o el Corral des Tabac.

En arribar a la bifurcació del camí, continuarem cap a mà dreta, cap a l'Arenalet des Verger travessant el pla de ses Bitles.

Balança romana amb feix de palmes
(Dibuix: Josep Rullan)

Obra de palma
(Dibuix: Bonnín i Fuster)

4. El pla de ses Bitles

En aquesta planícia ondulada abunda el garballó (*Chamaerops humilis*), a partir del qual s'ha desenvolupat una interessant artesanía de la palma a la comarca. També podem apreciar una gran quantitat d'arbres joves envoltats per un extens tancat de reixa que els protegeix de la pressió de les cabres i altres herbívors. Aquesta gran repoblació ha estat finançada per un conegut tour-operador alemany.

Per davall els garballons, les estepes i el càrritx que hi ha pel Pla és freqüent trobar-hi alguna tortuga que pastura. La tortuga mediterrània (*Testudo hermanni*) viu en ambients costaners o subcostaners, sobretot a garrigues, marges de conreus i olivars de bona part de Mallorca i Menorca. Durant els mesos més freds s'enterra en un forat que ella mateixa excava lentament. Surt de la hibernació entre abril i maig. Llavors, com altres rèptils, passa gran part del dia escalfant-se al sol i cercant menjar; és pràcticament vegetariana. Les tortugues estan exposades a moltes amenaces: difícilment escapen als incendis forestals; les urbanitzacions, infraestructures i vies de comunicació ocupen el seu hàbitat o n'aïllen les poblacions; són molt sensibles als pesticides utilitzats als conreus o voreres de camins; hi ha animals que en depreden els ous i les cries; també han estat recollides tradicionalment per a tenir-les com a "mascotes" a corrals i terrasses de manera il·legal, i tot plegat fa que de cada cop sigui més difícil trobar-les al seu medi natural.

Tortuga mediterrànea (Foto: Álvaro Román)

El Govern de les Illes Balears realitza campanyes per recollir les tortugues captives i reintroduir-les al seu medi. Un dels principals nuclis d'alliberament i seguiment ha estat el Parc natural de la Península de Llevant.

Al pla de ses Bitles es pot observar que l'espècie predominant en les repoblacions és el pi blanc (*Pinus halepensis*), una espècie de

creixement ràpid i molt ben adaptada a la sequera estival. En sortir del pla de ses Bibles la vista se'ns obre cap a s'Arenalet des Verger, al fons es pot apreciar la costa septentrional d'Artà i Capdepera, on sobresurten la torre d'Albarca i el cap des Freu, i si avancem uns quants revolts contemplarem els enormes espadats de Penya Roja que emergeixen de la mar. Mirant al cel potser podrem observar com planeja l'àguila peixatera (*Pandion haliaetus*), que s'alimenta del que pesca al litoral; i la miloca o moixeta voltонера (*Neoprion pernocterus*), una espècie carronyera que nidifica als penyals de la Reserva natural de Cap Ferrutx.

Al capvespre la paret rocosa adquireix unes tonalitats magnífiques, del taronja al violeta, i encara que gairebé nua, està tacada d'una vegetació molt especial capaç de resistir els forts vents carregats de sal i, fins i tot, els esquixos de les ones de la mar. Les saladines (*Limonium sp*) o el fonoll marí (*Crithmum maritimum*) comparteixen l'espai amb aus com la gavina corsa (*Larus audouinii*) i les colònies de corbs marins (*Phalacrocorax aristotelis*).

Moixeta voltонера
(Foto: Félix de Pablo)

5. S'Arenalet des Verger

Cala de s'Arenalet des Verger (Foto: Marc Gil)

Un últim descens per aquest camí polsegós ens condueix fins a s'Arenalet des Verger. No és difícil endevinar que es tracta d'una petita platja d'arena blanca, un lloc especial enmig d'aquesta costa predominantment rocosa.

La poca freqüentació d'aquest espai ha permès que s'hi conservessin alguns signes de formacions dunars. A les modestes dunes de darrere la platja es distingeixen els cards marins (*Eryngium maritimum*) i les lletreres (*Euphorbia* sp.) per entre els còdols i els saulons (bocins provinents d'un aflorament rocós proper) que la mar ha empès cap a la vorera.

És habitual trobar-hi alga i olives de mar, és a dir, fulles i fruits de *Posidonia oceanica*, una planta marina que, a banda d'altres funcions ecològiques essencials per als ecosistemes marins, ajuda a protegir l'arena de les platges.

Ben a prop de la platja s'ubica un dels tres refugis dels Parc, a més d'una zona d'acampada, gestionats tots ells pel Govern de les Illes Balears. Antigament el refugi es coneixia com la caseta des senyor, i era el lloc d'estiueig dels propietaris de les possessions des Verger i Albarca; més endavant fou utilitzada per partides de caçadors; d'ençà l'any 2000, quan les adquirí la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, les finques estan declarades Refugi de fauna i estan consagrades a la conservació de la natura i el gaudi públic.

Des d'aquí mateix es poden emprendre diverses rutes. Si disposem de temps, és molt recomanable conèixer la font de Penya Roja, una fàcil caminada (20 minuts) pel llit del torrent i l'arboçar. Si la nostra intenció és tornar al puig de sa Tudossa, podem fer-ho altre pic pel camí d'en Mondoï o bé per s'Esquena Llargu (90 minuts), una pujada de pendent més suau. D'altra banda, podríem arribar a cala Estreta i cala Mitjana (90 minuts) pel camí dels Carabiners, que segueix el litoral i passa per la torre d'Albarca (30 minuts).

El refugi de s'Arenalet des Verger (Foto: Giorgio Gatti)

(Secretaria General Tècnica-Cartografia)

RESERVA NATURAL DE CAP FERRUTX

Puig de sa Vaca

Es Còdol Negre

Torrent des Gallerie

Pla de ses Bitlles

Cala Roja

Pi de sa Romana

Platja Arenalet des Verger

• Antiga ferreria

Torrent Penya Roja

Font de Penya Roja

Secret

Refugi de s'Arenalet

Inici itinerari

• Caseta des Oguers

Final itinerari

Camí de s'Esquena Llarga

Camí dels Presos

PARC NATURAL DE LA PENÍNSULA DE LLEVANT
RESERVA NATURAL DE CAP FERRUTX

Alçada (m)

- 0-49
- 50-99
- 100-149
- 150-199
- 200-249
- 250-299
- 300-349
- 350-399
- 400-449

0 200 400 600 800 m

